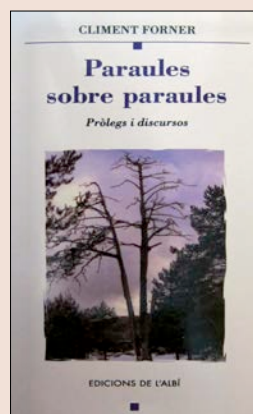

Paraules sobre paraules

Climent Forner, *Paraules sobre paraules. Pròlegs i discursos*, col·lecció L'Oreneta, 19, Edicions de l'Albí, Berga 2010.

Climent Forner i Escobet (Manresa, 1927) és un dels grans poetes catalans actualment vivents (cf. *Llengua Nacional*, núm. 55, p. 44), segurament no prou valorat encara, potser pel fet de viure a comarques (actualment resideix al Berguedà i s'ha mogut pel bisbat de Solsona) i de pertànyer a l'estament eclesiàstic. És també un fecund i bon prosista, com ho demostra el llibre que ressenyem, el qual conté cinquanta pròlegs redactats per ell i trenta-quatre discursos pronunciats també per ell; en total, el llibre ocupa 382 pàgines.

Com a bon prosista que és l'autor, el llibre es llegeix de gust, ja que Climent Forner s'expressa amb un llenguatge genuí, ric (algú ha dit d'ell, jugant amb el seu primer cognom, que és un «forner de rica fleca») i amb un estil propi. Precisament –com a tret curiós, que de seguida s'observa– voldríem remarcar una característica d'aquest seu estil propi, que és l'abundància de les oracions subordinades causals que podem anomenar «de constatació» (cf. el nostre manual *Català complet / 2*, 2^a ed., Barcelona 2007, p. 301). Fixant-nos en els nombrosos exemples d'aquest tipus d'oracions que ens forneix aquest escriptor, podem notar (ampliant i matisant

el que diem en el manual esmentat) que contenen essencialment (per tant, en poden incloure més) els següents elements: 'substantiu o adjectiu (o terme equivalent) o gerundi + *com* + verb'. Exemples (arreplegats a l'atzar, entre molts altres): «Això t'ha permès de connectar, bon pedagog i amant de les lletres com ets, no sols amb diverses generacions de mestres i literats de renom ...» (p. 150; noteu que aquí el primer element de la construcció estudiada és *bon pedagog i amant de les lletres*, de tipus nominal); «Ell intenta bonament d'ajudar a posar al dia la nostra fe, creient com creu a totes en Jesucrist i el seu evangeli i estimant com estima, malgrat tot, la seva Església ...» (p. 175; noteu que el primer element de les dues construccions és un gerundi: *creient i estimant*); «... hauria mirat ... de salvar aquell munt de fitxes que a les darreries, fora d'osques com estava, s'entretenia a cremar de mica en mica ...» (p. 187; noteu que el primer element és l'expressió *fora d'osques*, equivalent, aquí, a un adjectiu, com ara *despistat*); «Foc colgat, no crec que calgui justificar-ho, de simbòlic i suggeridor com és, tant referit a ell com a nosaltres ...» (p. 191; noteu que els adjectius *simbòlic i suggeridor*, que constitueixen el primer element de la construcció, van reforçats per la preposició *de*); «... si l'un demana suors de picapedrer no sempre prou compensades pel bon resultat, l'altra, rica com és de símbols i metàfores, tampoc no és de lectura fàcil» (p. 196; noteu que el sintagma *de símbols i metàfores* és un complement de l'adjectiu *rica* però, essent de tipus predicatiu i no pas restrictiu, va col·locat després del verb); «el seu compromís en el diàleg cultural, lingüístic i polític entre Catalunya i Espanya, de rabiosa actualitat com és» (p. 371; noteu que el sintagma *de rabiosa actualitat* equival a un adjectiu, com ara *actualíssim*).

Per altra banda, Climent Forner és un enamorat de la nostra llengua i malda per transmetre el seu fervor als lectors o als oients. Vegem, en aquest sentit, dues citacions del llibre que ressenyem, una d'un pròleg i l'altra d'un discurs: «Totes les llengües del món són belles; la catalana, bellíssima. Us la podeu imagi-

nar, si més no: té la dolçor de la figa, la suavitat de l'oli, la puresa de l'ametller, la gràcia de la palmera, l'esveltesa del pollancre, l'austeritat del xiprer, la profunditat del pi, la grandesa del cedre, la fortitud de l'alzina...» (p. 32, pròleg d'un llibre titulat *Els arbres de la nostra escola*); «Jo, ¿sabeu com vaig començar d'aficionar-me a la poesia? Doncs, fent això que us deia, enamorant-me de les paraules. Me'n recordo com si fos ara, i ja fa més de cinquanta anys. El dia, per exemple, que vaig descobrir el mot "celístia", realment totes les estrelles del cel se'm ficaren dins els ulls. I quan deia "magnòlia", les narius se m'omplien de perfum. I ja no sé si les roses se'm tornaven noies o les noies, roses, perquè tot ho veia bell i admirable. No és estrany que, tocat així de l'ala, els primers versos em sortissin espontanis com les flors a la primavera» (pp. 224-225, discurs en l'acte de lliurament d'un premi literari).

Tractant-se d'una recopilació de textos escrits en diferents ocasions i al llarg de qui-sap-los anys (de 1970 al 2010), no és estrany que hi hagi repeticions: l'autor té les seves idees, les seves experiències, les seves frases preferides, i van aflorant ara i adés. Tanmateix, en conjunt hi predomina la varietat, ja que l'escriptor o orador disposa de molts recursos. I, com que sovint s'ha de referir a obres d'altres autors, presentant-les per escrit o oralment, és lògic que hi abundin les lloances a tals autors, però aquestes resten equilibrades sempre amb alguna crítica, expressada molt hàbilment, la qual esperonarà l'autor de qui es tracti a millorar en l'exercici de la literatura.

I precisament volem completar nosaltres aquesta ressenya també amb una crítica constructiva, és a dir, orientada a estimular el millorament (dels autors, dels editors i, en general, dels usuaris de la llengua). Aquesta crítica consisteix a dir que en la present obra (com, malauradament, sol passar sovint avui dia, en què es publica molt i es corregeix poc) s'hi han esmunyit una sèrie de defectes lingüístics i tipogràfics. Apuntem, a tall d'exemple, els que hem observat en les primeres trenta pàgines: «Tanmateix no es pot perdre mai

l'esperança de veure'l reverdir de noves primaveres, sinó el vell, l'hereu que el succeeix» (p. 14, on *sinó* hauria de ser *si no*); «No ho és de negativa» (p. 18, on falta una coma després del verb); «vet-ho-aquí» (p. 18, per *vet-ho aquí*); «És clar que l'anterior interrogació, de voler escatir-la a fons, ens portaria lluny ...» (p. 18, on *de* hauria de ser *en cas de* o, simplement, *a*); «potser no siguin sobrerres del tot algunes anotacions» (p. 20, on *siguin* hauria de ser *seran*); «Pel cas és igual» (p. 21; on *Pel* hauria de ser *Per al*); «fins al punt de constituir-ne la seva màxima característica» (p. 21, on sobra el pronom feble *ne*); «a la manera roussoniana» (p. 22, per *a la manera rousseauniana*); «tot i sabent que» (p. 22, per *tot i saber que*); «pel cas» (p. 22, per *per al cas*); «i que avui, d'existir, farien, com mai, un bé immens» (p. 24; on *d'* hauria de ser *en cas d'*); «Sí, poesia de circumstàncies, posat que no ho sigui tota la poesia de circumstancial» (p. 25, on falta coma després de *la poesia*); «Si hi trobeu alguna que altra rima fàcil, alguna que altra assonància indeguda» (p. 25, on *alguna que altra* hauria de ser *alguna o bé alguna o altra*); «no ho sigui d'inútil» (p. 26, on falta coma després del verb); «que valgui més la pena com podria ser el que» (p. 27, on falta coma després de *pena*); «es troba a les antípodes» (p. 27, per *es troba als antípodes*); «el millor camí per arribar-hi» (p. 28, on *per* hauria de ser *per a*; però, en general, les preposicions *per i per a* s'usen bé); «resultava ... molt important per a mi, tota vegada que em proposava ... de bromejar sobre els sants» (p. 29; on *tota vegada* hauria de ser *essent així*); «m'hauria hagut de befar de la meua pròpia mare la qual» (p. 30, on falta coma després de *mare*); «la saviesa del poble català continguda aforismes, en refranys...» (p. 30, on falta *en* després de *continguda*); «algun rapsoda» (p. 30, per *algun rapsode*); «no em convencia prou entre equivòc i genèric» (p. 30, on falta coma després de *prou*).

I acabem amb un advertiment. És sabut que, des de l'any 1996, molts apliquen les noves normes sobre el guionet emanades de l'Institut d'Estudis Catalans. Però és menys sabut que

El valencianisme

Rafael Roca,
El valencianisme de la Renaixença,
Edicions Bromera,
Alzira 2010.

En acabar la lectura d'aquest llibre, te n'endus la impressió que és una estesa de mà des del País Valencià als catalans i als mallorquins perquè sapiguem marxar plegats defensant i practicant la nostra llengua i la nostra cultura, que són comunes a totes tres comunitats. Oi més que així, perquè si hem de ser reals cal dir que aquesta impressió ja te l'emportes a les primeres pàgines de la seva lectura. Et trobes amb un germà de llengua, de «lluny» de casa, que la parla com tu, que l'estima i que la vol vindicar a casa seva i en tot indret on sigui parlada i practicada en cultura. El llibre d'un germà de «lluny» sorprèn més, apella més, cobra més autoritat que un del mateix nivell escrit per un germà que viu a la cantonada; motiu pel qual gosem recomanar-lo força a mallorquins i a catalans; i en especial als valencians.

El títol se situa a mencionar un punt cabdal com és la Renaixença, però el tema directe de l'elaboració del conjunt el fan els Jocs Florals, ànima de la Renaixença, el seu llevat dinamitzador, aglutinador de les grans figures que la impulsaren i llur expressió de cara a propis i estranys –dient «estranys» vull dir de fora dels Països Catalans–. La vitalitat de la Renaixença i les matissacions que adquirí en els diversos àmbits de la cultura catalana les hi imprimiren el Jocs Florals. En foren l'expressió intel·lectual i el baròmetre del seu clima intern.

Rafael Roca adopta per lema aquelles paraules de Joan Fuster en el seu assaig *Nosaltres els valencians*: «La Renaixença ha estat, socialment, un fracàs. Ha estat, de tota manera, un èxit. Si jo puc escriure avui aquest llibre, no és perquè els poetes «de guant» i els «d'espardenya» van fer llur feina, més bé o més malament, però positiva?» És clar, la celebració dels Jocs Florals va portar alts i baixos, a València i a Catalunya, i les mateixes paraules podrien ser aplicades arreu on foren els Jocs celebrats però en la respectiva mesura. Foren ells els qui mantingueren la flama viva.

Per aquesta raó l'autor, deixada de banda la interpretació de cerimònies pomposes, folclòriques i arcaïtzants, falsa etiqueta amb la qual han arribat als nostres dies, perfila tres atots reals, lloables i significatius d'aquells Jocs: foren festes d'exaltació social de la llengua i la literatura autòctones; plataforma de promoció d'escriptors i d'obres; cerimònies de confraternització cultural entre el País Valencià, Catalunya i les Illes Balears.

Fan les tres fonts d'energia que necessitava la Renaixença per a dinamitzar-se a tot arreu i en tota dimensió. És molt important la força que donaren al tercer punt, el de la fraternització, els patriarques de la llengua i la cultura en cada sector: Marià Aguiló, per les Illes, Teodor Llorente, per València, i Milà i Fontanals, Verdaguier i d'altres, pel Principat. L'agermanament fou allò que donà més vitalitat interna als Jocs, que els féu més domèstics i alhora els atorgà tendència universalista, i que vindicà i practicà la igualtat de la llengua parlada en tots tres sectors, mal treballats, aquests, per la constant política del centre, adversa a la llengua, a la cultura i a la identitat catalanes i destructora de totes tres, si podia. Pràcticament tots aquells grans homes, d'altra banda sincers i clarividents, caigueren en el borinot del «separatisme» i en feien protestes explícites en contra, per la gran pressió que sentien a la pell, rèmora que de ben segur que els amoinà i els frenà en llur bona línia ascendent. El dogma de la *unidad*, molt ben manipulat pel contrari en aspectes multiformes, ha atordit secularment els prohoms catalans i els ha distorsionat la recta apreciació dels nostres drets més elementals com a poble. Ha estat altament esterilitzador, a casa nostra, aquest dogma, tostemps i arreu. Als Jocs de València hi assistiren personalitats castellanes tan representatives i de tan alta qualitat literària com el poeta Núñez de Arce, però a la llarga se'n distanciaren, molestos per llur tendència *separatista*. I els catalans, sentint-se'n culpables, si ja no en demanaven perdó.

En nou capítols densos i ben elaborats Rafael Roca esgrana la

història dels Jocs Florals valencians per peces menudes i fa arrellec de les dades més significatives i d'aquelles escaïences que més relleven la tendència a la unitat lingüística i cultural que les celebracions suposaven. Bé pot ser dit que el *leitmotiv* del seu tractat és l'agermanament de les tres comunitats en qüestió.

Però aquest arrellec encara va més enllà i presenta la llista detallada de les personalitats que hi assistiren, fos com a organitzadors o com a autors que aspiraven als premis. També descriu breument el marc social i el marc polític en què els Jocs tingueren lloc. En definitiva, aquest llibre és el gran compendi dels Jocs Florals Valencians, un gran referent per als investigadors i els estudiosos de la història cultural de casa nostra, que de passada els obsequia amb una gran feina feta.

No en dóna un rave, Rafael Roca, que la causa del nacionalisme i la de la llengua guanyin importància al País Valencià actual. No s'enganya i és ben explícit a delatar l'esforç que ha fet i que fa la drete conservadora i més espanyolista contra la identitat valenciana i concretament contra la unitat de la llengua. No hi veu un esdevenidor falaguer. Toca ben de peus a terra. Aquests dies l'hem tingut aquí, a Bellpuig, entre nosaltres en un col·loqui amigable i informal. Ens ha manifestat que València està ben girada de cara a Madrid, en tot aspecte, polític, social, econòmic, sentimental. Allò dels Països Catalans allí és una entelèquia que ni es menciona. Amb tot, diu que hi ha una flama, minoritària però ben viva i *in crescendo*. La feina que cal fer és immensa. I cal emprar-la, no n'hi ha d'altra. ♦

PERE ORTÍS

tals normes presenten molts i greus inconvenients. Justament en aquesta obra es constata un d'aquests inconvenients: l'ambigüitat. Efectivament, hi llegim: «Jo només volia insinuar el perill de la rutina, de l'amanerament. No he cregut mai en la forma prefixada» (pp. 90-91). Doncs bé, el lector interpreta que *prefixada* és un derivat de *prefix*, per-

què, de fet, existeixen les *formes prefixades*, formes que funcionen com un prefix. Doncs no: resulta que l'autor vol dir 'formes fixades prèviament', sentit que hauria restat clar des del principi si, seguint la normativa tradicional sobre el guionet, hagués escrit *formes pre-fixades*.

Resumint, disposem, des de finals de l'any passat, d'un altre

bon llibre del poeta i prosista bagenc (per naixença), berguedà (per adopció) i solsoní (per bisbat) Climent Forner, llibre que hauria pogut ser formalment millor si hagués gaudit d'un procés de correcció més acurat, cosa que també es pot dir de la majoria de llibres catalans que s'editen actualment. ♦

JOSEP RUAIX I VINYET